

Ορισμός

Οι δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις αιτιολογούν το νόημα της προσδιοριζόμενης (συνήθως κύριας) πρότασης. Είναι προτάσεις κρίσεως και δέχονται άρνηση οὐ.

A. Ρήματα εξάρτησης

Οι αιτιολογικές προτάσεις συνήθως ακολουθούν μετά από ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις παρόμοιας σημασίας:

α. **ψυχικού πάθους**, όπως: φοβοῦμαι, θαυμάζω (= απορώ), ἡδομαι, αἰσχύνομαι, ἀγανακτῶ, δεινόν ἐστιν κ.ά.

π.χ. **Ἀγανακτῶ**, ὃ βουλή, ὅτι ἀναγκασθήσομαι περὶ τοιούτων πραγμάτων εἰπεῖν. (μτφρ. Ἀγανακτῶ κύριοι βουλευτές διότι θα αναγκασθῶ να μιλήσω για τέτοιες υποθέσεις).

Δεινόν ἐστι ὅτι ταῦτα ποιεῖτε (μτφρ. Είναι φοβερό, γιατί κάνετε αυτά).

β. **δικανικά**: αιτιῶμαι (= κατηγορώ), καταψηφίζομαι (= καταδικάζω), επιτιμῶ κ.α.

π.χ. Ἴσως ἂν οὖν τις ἐπιτιμήσειέν μοι, ὡς οὐκ ἐπαινῶ τούσδε τοὺς ἄνδρας (μτφρ. Ἴσως θα με κατηγορούσε κάποιος, επειδή δήθεν δεν επαινώ αυτούς εδώ τους άνδρες).

B. Εισαγωγή

Εισάγονται με τους αιτιολογικούς συνδέσμους:

α. **ὅτι**, όταν δηλώνουν αντικειμενική ή πραγματική αιτία και εξαρτώνται από ρήματα ψυχικού πάθους.

π.χ. Χαίρω **ὅτι** εὐδοκιμεῖς (μτφρ. Χαίρομαι διότι έχεις καλή φήμη).

β. **ὡς**, όταν δηλώνουν υποκειμενική αιτία.

π.χ. **Ὡς** δ' οὐκ ἐπέιθοντο, οἱ μὲν Κερκυραῖοι ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν. (μτφρ. Επειδή δήθεν δεν υπάκουαν, οι Κερκυραῖοι πολιορκούσαν την πόλη).

γ. **διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ**.

π.χ. Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον λελύσθαι τὰς σπονδὰς, **διότι** ἐς χεῖρας ἦλθον. (μτφρ. Οι Αθηναῖοι νόμισαν ότι οι συμφωνίες ειρήνης είχαν παραβιαστεί, γιατί συγκρούστηκαν).

Ἐπεὶ οὐκ ἤθελον καθαιρεῖν τὰ τείχη, φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ' αὐτούς (μτφρ. Επειδή δεν ήθελαν να γκρεμίσουν τα τείχη, τους κήρυξαν τον πόλεμο).

Οἱ δὲ Ἐπιδάμνιοι, ἐπειδὴ ἐπιέζοντο, πέμπουσι πρέσβεις ἐς τὴν Κέρκυραν. (μτφρ. Οι Επιδάμνιοι, επειδή πιέζονταν, στέλνουν απεσταλμένους στην Κέρκυρα).

δ. με τους χρονικούς συνδέσμους **ὄτε, ὁπότε** (= αφού) όταν δηλώνουν γνωστή αιτιολογία.

π.χ. **Ὅτε** τοίνυν οὕτως ἔχει, προσήκει προθύμως ἐθέλειν ἀκούειν. (μτφρ. Αφού λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, αρμόζει με προθυμία να θέλω να ακούω).

Παρατηρήσεις:

1. Μόνο μετά από ρήματα ψυχικού πάθους ή απρόσωπες εκφράσεις ανάλογου περιεχομένου ή σημασίας οι αιτιολογικές προτάσεις εισάγονται με το «εἰ» (= διότι) **ὅταν η αιτιολογία είναι αμφισβητήσιμη ή υποθετική**.

π.χ. Καίτοι χρῆ ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν (ὕμᾱς) τοὺς πολιτευομένους φιλοτίμως καὶ κοσμίως, ἀλλ' οὐκ εἶ τις κομᾶ, διὰ τοῦτο μισεῖν. (μτφρ. Και βέβαια πρέπει εσείς να κρίνετε σύμφωνα με αυτές τις πράξεις όσους πολιτεύονται με φιλοτιμία και κοσμιότητα, και όχι αν κάποιος τρέφει μακριά μαλλιά, να τον μισείτε για το λόγο αυτόν).

- Οι αιτιολογικές προτάσεις υποθετικής αιτιολογίας **διακρίνονται από τις υποθετικές** με βάση της θέση τους στην περίοδο και το ρήμα εξάρτησης:

οι υποθετικές προτάσεις λογικά προηγούνται της κύριας πρότασης, ενώ **οι αιτιολογικές υποθετικής αιτιολογίας έπονται** της κύριας πρότασης η οποία εκφέρεται με **ρήμα ψυχικού πάθους**.

- Επίσης, διακρίνονται από τις πλάγιες ερωτηματικές λόγω της εξάρτησής τους από διαφορετικής σημασίας ρήματα.

2. Οι σύνδεσμοι *ώς, διότι, ἐπεὶ*, στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου εισάγουν κύρια πρόταση εφόσον δεν ακολουθεί άλλη κύρια πρόταση.

Γ. Εκφορά

Εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως:

α. **Οριστική**, δηλώνει πραγματικό αίτιο.

π.χ. Ἀριαῖος ἐτύγχανεν ἐφ' ἀμάξης πορευόμενος, διότι *ἐτέτρωτο*. (μτφρ. Ο Αριαίος τυχαία έκανε την πορεία πάνω σε αμάξι, γιατί ήταν τραυματισμένος).

β. **Δυνητική Οριστική**, δηλώνει αίτιο δυνατό στο παρελθόν ή μη πραγματικό.

π.χ. Δέομαι οὖν σου παραμεῖναι ἡμῖν, *ὡς ἐγὼ οὐδ' ἂν ἐνός ἡδίων ἀκούσαιμι* ἢ σοῦ. (μτφρ. Σε παρακαλώ λοιπόν να μείνεις μαζί μας, γιατί εγώ κανέναν άλλον, δε θα άκουα με μεγαλύτερη ευχαρίστηση εκτός από σένα).

γ. **Δυνητική Ευκτική**, δηλώνει αίτιο δυνατό στο παρόν – μέλλον.

π.χ. Τοὺς δ' ἀπαιδεύτους ἀρετῆς θαυμάζοιμι ἂν, *εἴ τι πλέον ἂν ὠφελήσειε λόγος*. (μτφρ. Θα απορούσα, αν, τους απαιδευτους στην αρετή, ο λόγος θα μπορούσε να ωφελήσει κάπως περισσότερο).

δ. **Ευκτική του Πλαγίου Λόγου**, όταν εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου, δηλώνει αβέβαιο αίτιο ή υποκειμενική γνώμη.

π.χ. Ἐμίσει εἴ τις ἐνεργετούμενος ἀχάριστος *φαίνοιτο*. (μτφρ. Απεχθάνονταν αν κάποιος, αν και ενεργετούνταν, φαινόταν αχάριστος).

Δ. Συντακτικός ρόλος

Η αιτιολογική πρόταση μπορεί να λειτουργεί ως:

α. **επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας** στο ρήμα εξάρτησης.

π.χ. Θαυμάζω τούτους εἴ τι πράξειαν ἂν τῶν δεόντων.

«εἴ τι πράξειαν ἂν τῶν δεόντων»: δευτερεύουσα αιτιολογική επιρρηματική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός στο ρ. «Θαυμάζω».

β. **επεξήγηση σε εμπρόθετο προσδιορισμό της αιτίας** που βρίσκεται στην κύρια πρόταση (διὰ τοῦτο, διὰ ταῦτα, ἔνεκα τούτου κ.λ.π.)

π.χ. Ἦδη δὲ ἡσθόμην, ὧ βουλή, ἀχθομένων τινῶν μοι καὶ *διὰ ταῦτα*, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ. (μτφρ. Τώρα πια κατάλαβα, βουλευτές, ότι κάποιιοι ενοχλούνται με εμένα και για τον εξής λόγο, επειδή, δηλαδή, αν και ήμουν κάπως νέος, επιχειρήσα να μιλήσω στη συνέλευση του λαού).

«ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ»: δευτερεύουσα αιτιολογική επιρρηματική πρόταση που λειτουργεί ως επεξήγηση στο «*διὰ ταῦτα*».